

BADPLAATS NOORDWIJK AAN ZEE

- P.E. Baas -

Deel I

Na deze meer dan perfecte zomer is het goed terugkijken op deze maanden die men ook aan het strand kan hebben beleefd. Honderd vijf en twintig jaar geleden kon men natuurlijk ook naar het strand maar van badplaatsen had men nog nauwelijks gehoord. Vissersplaatsen natuurlijk, met Bomschuiten op het strand. Maar vertier was in die tijd alleen weggelegd voor de beter gesitueerden. In de tweede helft van de 1e eeuw begon aan de Hollandse kust het idee door te dringen dat duin strand en zee net iets meer was dan natuur waar men vis kon vangen en duinkonijn kon stropen.

Maar voor het ontwikkelen van Noordwijk aan Zee tot een badplaats, eigenlijk een nieuw dorp aan zee, moest men wel de beschikking hebben over grond. Burgemeester Cornelius Lucas Conradus Willem Pické heeft n.a.v. een verzoek van enige Amsterdamse makelaars aan de ontvanger der Domeinen geschreven dat hij voor de Gemeente duingronden begeerde aan te kopen. Via het Bestuur der Domeinen en goedkeuring van de Minister van Financiën is het hem gelukt om deze bedoelde gronden onderhands voor de Gemeente aan te kopen. Maar gelukkig is er dan ook nog een gemeenteraad die moet toezien etc. Burgemeester Pické bracht het voorstel op 22 februari en 8 april 1882 in de gemeenteraad. Tot aankoop werd besloten doch met een dat de voorzitter "zich persoonlijk voor alle schade der gemeente verantwoordelijk stelt" en de gronden zou overdragen aan een maatschappij, die zich met het exploiteren der duinen zal belasten. Twee percelen grond werden aangekocht, ruim 90 hectaren aan weerszijden van het dorp kostprijs f 15.882,—.

Nu moest die maatschappij er wel komen. In de raadsvergadering van 5 januari 1883 werd dan besloten tot de oprichting van de Maatschappij Noordwijk tot exploitatie van Duingronden.

(cataloguspagina NL H 0050)

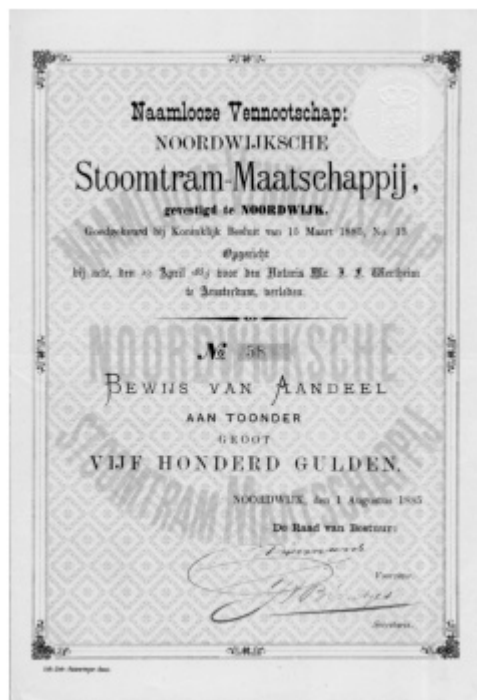
Onder goedkeuring van de Gedeputeerde Staten van Zuid- Holland werd deze Maatschappij opgericht die voor den kostenden prijs en met vergoeding van alle rechten en kosten van de tusschen den Staat en de gemeente gesloten overeenkomst, te verkoopen de in die overeenkomst opgenoemde twee partijen duingrond, ter weerszijde van het dorp Noordwijk aan Zee, en onder bepaling, dat alle rechten en verplichtingen bij die overeenkomst ten bate en ten laste der gemeente gebracht, op die genoemde op te richten Maatschappij zullen overgaan. In het boek waar dit alles in vermeldt staat komt ook naar voren dat de elite van Noordwijk reeds bij het verlijden der acte een bedrag van f 100.000,— bijeen

had gehaald. Uit de gegevens die wij hebben moet dit zijn f 103.000,—. Als directeur werd aangesteld Jan Alle Bientjes, leraar aan de R.H.B.S. te Utrecht, en de raad van commissarissen bestond uit de Burgemeester C.L.C.W. Pické als president, Mr. Th. W. v.d. Schalk, notaris te Noordwijk, Comeille Jean Mari Dijkmans, directeur der Hollandsche Hypotheekbank te Amsterdam, Mr. Hendrik Graaf van Limburg Stirum, grondeigenaar te 's Gravenhage en Frederik Carel Pieter de Haan, Candidaat Notaris te Amsterdam als secretaris. Het stadium van ontwikkelen kon nu beginnen. Er wordt een plan gemaakt door de tuinarchitect D. Wattez uit Bussum voor de aanleg van fraaie wegen door het duingebied en een weide met rustieke brug en onder zijn leiding werd een ontwerp gemaakt voor de bouw van een “Badhuis met twee hotels” wat later zou uitgroeien tot het clubhuis van het Nederlands Voetbalelftal, n.l. het Huis ter Duin. Het boek citerend “Burgemeester Pické, in de gure Maartdagen als president commissaris en waarnemend directeur der maatschappij rouw op zijn post, bracht den bijna 38 jarigen straatmaker Leendert Steenvoorden, het type van den krachtigen Kaninefaat, op deze plek en zeide tot hem: Leen hier moet je maar beginnen; zoek jij maar volk op met kruitwagens en schoppen, en schep de duintoppen tot gindschen paal maar gelijk tot een weg en aanvangende met 85 man (naar men zegt) baande Leen, onder Wattez' oog, den zeereep (later Zuid-Boulevard genoemd), den groenen of oude Zeeweg, daarna den weg naar Pické geheten en den weg op de helling der binnenduinen, welke straat later naar prins Hendrik is genoemd. Voorts werden deze wegen bestraat onder den architect A.R. Freem te Arnhem, opdat daarlangs bouwmaterialen voor villa's konden worden aangevoerd”.

Je kunt je in de huidige tijd niet voorstellen dat je met een aantal kerels met kruitwagens min of meer duinen gaat egaliseren. Wel, de geplande weide werd een mislukking en de fraaie brug stortte 15 jaar later spontaan in tijdens een hevige storm.

Eén en ander had al zoveel geld gekost, dat het beoogde Badhuis met twee hotels geschrapt werd en er alleen een hotel met 30 kamers werd opgetrokken.

Voor de exploitanten van het gebied was er nog een klein probleempje dat moest worden opgelost. Hoe komt het volk in deze plaats? In 1881 was al eens een concessie aanvraag ingediend bij de gemeente Leiden voor een tram verbinding Leiden-Noordwijk. Maar de gemeenteraad van Leiden was hier niet van gediend. Nog een tweetal andere voorstellen werden door Noordwijk verworpen. In een voorstel van 14 maart 1883 was de gemeente Noordwijk wel geïnteresseerd. De heer C.J.M. Dijkmans uit Amsterdam die een goed voorstel voor een paardentramlijn van Noordwijk aan Zee tot aan Pietgijzenbrug had ingediend. De gemeente gaf zijn akkoord af doch nu lag de directie van de Hollandsche Spoorweg Mij. als dwarsligger in hun vaarwater. Via een trits van andere mogelijkheden die men gezocht heeft is uiteindelijk een lijn Noordwijk-Rijnsburg aanbesteed. Natuurlijk onder de hoede van een nieuwe Maatschappij.

De Duin Maatschappij kreeg van de gemeente een subsidie van f 40.000,— onder voorwaarde dat de tramweg maatschappij door de Holl. IJzeren Spoorweg Mij. geëxploiteerd zou gaan worden. Opgericht werd nu de Noordwijksche Stoomtramwegmaatschappij in 1885, opgericht voor Notaris Mr. Jacob Frederik Wertheim te Amsterdam.

Het maatschappelijk kapitaal van f 50.000,— bestond uit 100 aandelen elk groot f 500,—, waarvan de Duin Maatschappij f 46.000,— fourneerde en de familie Büchner f 4000,—. De Raad van Bestuur bestond uit de eerder genoemde heer C.J.M. Dijkmans, als voorzitter, de inmiddels notaris en nu geheten Mr. F.C.P. Boterhoven de Haan en de ook al genoemde R.H.B.S. leraar J.A. Bientjes. De Tramlijn werd op 22-6-1885 feestelijk geopend. De heer Pické heeft dit nog net mogen meemaken. Doch de grote ontwikkelaar van Noordwijk als Badplaats overleed drie weken later 50 jaar oud aan een ernstige ziekte.

Daar de Duin Maatschappij aan het einde van zijn geldvermogen was gekomen treedt zij in 1886 in liquidatie. De maatschappij wordt opgevolgd door de Noordwijksche Duin exploitatie Maatschappij die werd opgericht op 18-7 -1887.

In Wijk aan Zee, ook een geliefde badplaats aan de Nederlandse kust heeft ene Heinrich (Henri) Tappenbeek in 1882 de Maatschappij tot exploitatie van het Noordzeepad Wijk aan Zee opgericht (NL H 0093). Tappenbeek geboren in Duitsland op 20-2-1834 in Friesylthe in Oldenburg had een zwak voor de Nederlandse Noordzeekust en had zijn zinnen gezet op een Badhotel boven op een duin, direct aan de kust.

Het werd uiteindelijk Wijk aan Zee, doch hij kreeg geen toestemming om op een duin met uitzicht op zee zijn hotel te bouwen. Door de liquidatie van de Duin Maatschappij kon hij zijn slag slaan met de aankoop van het Huis ter Duin.

Hij vestigde zich met zijn gezin op 23-3-1887 te Noordwijk en kocht het hotel met 6 hectaren duingrond voor "een zachten prijs". De koop werd op 22-8-1887 bij acte verleden voor Notaris F.C.P. Boterhoven de Haan te Amsterdam ten gunste van zijn in Amsterdam geboren oudste zoon Ludwich Wilhelm.

Tappenbeek had iets moois gekocht. Een hotel boven op het laatste duin naar zee, een fraaie grote lap grond en een tramlijn die door liep tot aan de "voordeur" van zijn hotel.

Uit: V.V.O.F. Mededelingenblad Nr. 4 van augustus 2008, blz. 5 – 8 en 13.

Deel II

Nu nog de klanten. Dagjesmensen genoeg natuurlijk, doch de hotelkamers moeten bezet worden. Met grote ijver trachtte hij "zijn Hotel" en "zijn Noordwijk" aan te prijzen in binnen en buitenland. Het Huis ter Duin heeft inmiddels 21 kamers, geflankeerd door vier hoektorens met kanteelvormige topversiering. In de zomer van 1895 komt de eerste vorstelijke familie in het hotel aan. De Oostenrijkse Prins Alfred von Windisch Grätz en zijn vrouw Gabriëlle Prinses von Auersperg met familie en gevolg namen 13 kamers. Een jaar later Graaf en gravin Nicolas Esterházy. Vele andere bloemrijke luiden volgden. Noordwijk als badplaats staat op de kaart. De eerste villa's staan reeds op de gronden van de oude Duin Maatschappij. Ook villa's die gebouwd werden door oud gasten van het Huis ter Duin en die Noordwijk een heerlijk plaats vonden om te verblijven. Van het één komt het ander. De plaatselijke VVV werd in 1897 in hotel 't Hof van Holland (Noordwijk Binnen) opgericht. Er werden badjuffrouwen aangesteld. Vele schrijvers van reisboeken schreven de badgasten Noordwijk binnen. In 1900 terwijl er in dat jaar 1445 badgasten werden genoteerd ging de Noordwijksche Duinexploitatie Maatschappij in liquidatie. Haar bezittingen bestond uit ca. 85 hectare duingrond w.o. veel nieuw aangekochte gronden en werd ten overstaande van Notaris L.A.T. Binnendijk uit Noordwijk publiek geveild voor f 48.500,—. De koper bouwde hier weer een nieuwe maatschappij omheen.

De oude heer Tappenbeek roemde overigens de tweede Duin Maatschappij "voor haar opoffering van zeven jaren rente en voor de vele kosten, die zij zich heeft getroost, zonder iets na te laten, wat de badplaats kan opbeuren". Hij zelf overigens had de ontwikkeling van het hotel en pensionbedrijf in Noordwijk alle steun gegeven. Van concurrentie- en broodnijd was bij hem geen sprake. Hij leefde voor het "Leven en laten leven". Hij overleed in Wiesbaden op donderdag 1 september 1904 op 70 jarige leeftijd.

In 1908 liet de Noordwijksche Sportvereniging, v.a. 1919 omgezet in een N.V., Noordwijksche Sportvereniging Casino en Sportterreinen, (stukken die zo nu en dan via veilingen worden aangeboden) een zestal lawntennisbanen aanleggen op het oude gebied van de weide, in de eerste ontwikkelingsfase reeds genoemd. De banen lagen Noord-Zuid, zodat de spelers weinig tot geen last van de zon zouden hebben. De banen waren in de jaren 50 en 60 nog internationaal erkend voor tenniswedstrijden en in de winter werden zij omgetoverd tot ijsbaan voor de Noordwijkse inwoners. Het clubgebouw, het Casino, werd in 1919 gebouwd. De eerste belangrijke tenniswedstrijd werd in het weekeinde 18 t/m 20 juli 1925 gehouden, de eindstrijd om de Davis cup, Europeesche zone. Honderden bezoekers uit binnen en buitenland bevolkten toen de tribunes. De duinen stonden vol met auto's van Hispano-Suiza tot Ford. Intussen groeit de badplaats verder en wordt ze nog bediend door een Stoomtramweg Maatschappij. Deze maatschappij heeft in haar 25 jarige bestaan tot haar ontbinding op 10-6-1909 en vervolgens haar liquidatie in 1910 geen dividend kunnen uitkeren. De opvolger was de Noord- Zuid-Hollandsche Tramweg Maatschappij. Zij maakte van de lijn een Electrische Tram. Verlegde enkele misselijk makende bochten en de lijn werd op 14-6-1912 operationeel met natuurlijk een groot feest op het Raadhuis en een afternoon tea in Huis ter Duin.

Met groot genoegen heb ik dit artikel voor een groot gedeelte kunnen "overschrijven" uit het boek *Geschiedenis van Noordwijk, Noordwijk in de loop der eeuwen* van de schrijver J. Kloos, uitgegeven door Drukkerij-Uitgeverij Buijze te Noordwijk 1973. De prijs van dit boek was destijds f 120,—.

Voorts zijn gebruikt de gegevens van de VVOF-catalogus.